

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2022-17-01

13.09.2023.

INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2022-17-01

“Par Ostu likuma 4. panta trešās daļas 1. un 3. punkta, 4. panta piektās un devītās daļas, 7. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 16. punkta 1. un 2. apakšpunkta, 2022. gada 10. februāra likuma “Grozījumi Likumā par ostām” 11. panta otrās daļas, kā arī Ventspils brīvostas likuma 4. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam”.

Satversmes tiesa 2023. gada 13. septembrī plkst. 10.00 izskatīs lietu Nr. 2022-17-01 “Par Ostu likuma 4. panta trešās daļas 1. un 3. punkta, 4. panta piektās un devītās daļas, 7. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 16. punkta 1. un 2. apakšpunkta, 2022. gada 10. februāra likuma “Grozījumi Likumā par ostām” 11. panta otrās daļas, kā arī Ventspils brīvostas likuma 4. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

LIETAS DALĪBNIEKI

- Pieteikuma iesniedzējas: Divdesmit divi 13. Saeimas deputāti un Ventspils valstspilsētas pašvaldības dome.
- Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu: Saeima.

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

Ostu likuma 4. panta trešās daļas 1. punkts: “Attiecīgās ostas pārvaldes valdījumā atrodas 1) valsts un pašvaldības zeme un akvatorija;”

Ostu likuma 4. panta trešās daļas 3. punkts: “3) Rīgas, Liepājas un Ventspils ostā – ostas kopējās hidrotehniskās būves (moli, straumes regulēšanas dambji, viļņlauži, krasta nostiprinājumi), kuģuceļi, valsts vai pašvaldības īpašumā esošās piestātnes, bet citās ostās – valsts vai pašvaldības īpašumā esošās kopējās hidrotehniskās būves un piestātnes;”

Ostu likuma 4. panta piektā daļa: “Ostas pārvalde ir tiesīga:

1) tās valdījumā esošo valstij vai pašvaldībai piederošo nekustamo īpašumu iznomāt, izīrēt, piešķirt par to apbūves tiesību, apgrūtināt ar lietu tiesībām, tai skaitā ar servitūtiem ēku (būvju), virszemes un pazemes komunikāciju celtniecībai vai citas saimnieciskās darbības veikšanai;

2) būvēt uz tās valdījumā esošās valstij vai pašvaldībai piederošās zemes ostas darbībai nepieciešamās ēkas (būves) kā patstāvīgus īpašuma objektus. Šīs ēkas (būves) ostas pārvalde ieraksta zemesgrāmatā uz sava vārda. Tādas pašas tiesības ostas pārvaldei ir arī attiecībā uz juridisko vai fizisko personu zemi, uz kuru nodibināts personālservitūts.”

Ostu likuma 4. panta devītā daļa: “Valsts un pašvaldība ir tiesīga tai piederošo ostas teritorijā esošo nekustamo īpašumu atsavināt, valstij nododot to pašvaldībai un pašvaldībai nododot to valstij bez atlīdzības.”

Ostu likuma 7. panta 1^a daļa: “Ostas pārvalde Rīgas ostā un Ventspils ostā ir kapitālsabiedrība, kuras kapitāla daļas (akcijas) pieder valstij un var piederēt arī attiecīgajai pašvaldībai. Valstij šajā kapitālsabiedrībā pieder ne mazāk kā trīs piektdaļas kapitāla daļu (akciju). Šī kapitālsabiedrība īsteno ostas pārvaldes funkcijas Rīgas ostā un Ventspils ostā un atrodas Satiksmes ministrijas pārraudzībā attiecībā uz šajā likumā, Rīgas brīvostas likumā un Ventspils brīvostas likumā noteikto ostas pārvaldes funkciju, uzdevumu un pienākumu īstenošanu. Kapitālsabiedrības kapitāla daļas (akcijas) nav ieķīlājamas, un tās ir atsavināmas vienīgi savstarpēji starp kapitāla daļu (akciju) turētājiem.”

Ostu likuma pārejas noteikumu 16. punkta 1. un 2. apakšpunkts: “Lai nodrošinātu Rīgas ostas un Ventspils ostas darbības nepārtrauktību:

1) Ministru kabinets un Rīgas pašvaldība līdz 2022. gada 1. septembrim pieņem lēmumu par kapitālsabiedrības dibināšanu Rīgas ostas pārvaldīšanai Valsts pārvaldes iekārtas likumā un Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā noteiktajā kārtībā. Panākot vienošanos par kopīgas – valsts un pašvaldības – kapitālsabiedrības izveidi, tās pamatkapitālā valsts iegulda Rīgas brīvostas pārvaldei piederošo mantu un aktīvus, bet Rīgas pašvaldība – tai piederošo ostas teritorijā esošo mantu un aktīvus, kas līdz šim bija nodoti Rīgas brīvostas pārvaldes valdījumā, ievērojot nosacījumu, ka valstij pieder ne mazāk kā 60 procenti un Rīgas pašvaldībai – ne vairāk

kā 40 procenti kapitāla daļu (akciju). Kapitāla daļu (akciju) turētāji noslēdz akcionāru līgumu, lai noteiktu un precizētu kapitāla daļu (akciju) turētāju tiesības un pienākumus un noteiktu atbildību saistībā ar kapitālsabiedrības kopīgu pārvaldību;

2) akciju sabiedrības “Ventas osta” pamatkapitālā līdz 2022. gada 1. septembrim Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā noteiktajā kārtībā valsts iegulda Ventspils brīvostas pārvaldei piederošo mantu un aktīvus un, ja tiek panākta vienošanās ar Ventspils pašvaldību par tās dalību kapitālsabiedrībā, Ventspils pašvaldība iegulda tai piederošo ostas teritorijā esošo mantu un aktīvus, kas līdz šim bija nodoti Ventspils brīvostas pārvaldes valdījumā, ievērojot nosacījumu, ka valstij pieder ne mazāk kā 60 procenti un Ventspils pašvaldībai – ne vairāk kā 40 procenti kapitāla daļu (akciju). Kapitāla daļu (akciju) turētāji noslēdz akcionāru līgumu, lai noteiktu un precizētu kapitāla daļu (akciju) turētāju tiesības un pienākumus un noteiktu atbildību saistībā ar kapitālsabiedrības kopīgu pārvaldību.”

2022. gada 10. februāra likuma “Grozījumi Likumā par ostām” 11. panta otrā daļa, kas paredz: “12. pantā: izslēgt otro un trešo daļu”.

Izslēgtās normas noteica, ka: “(2) Ostas pārvaldes finanšu līdzekļus var izmantot tikai ostas un tās infrastruktūras apsaimniekošanai un attīstīšanai, kā arī šā likuma 7. pantā noteikto funkciju izpildei. Ostas pārvaldes finanšu līdzekļus drīkst dāvināt (ziedot) valstij, ieskaitot tos valsts budžetā. Ministru kabinets lemj par dāvināto (ziedoto) finanšu līdzekļu izmantošanu. Šīs tiesības Ministru kabinets drīkst izmantot ar nosacījumu, ka Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisija triju darba dienu laikā no attiecīgās Ministru kabineta sniegtās informācijas saņemšanas brīža izskata to un neiebilst pret konkrētā dāvinājuma (ziedošanas) izmantošanu.

(3) Ostas pārvalde nedrīkst ar saviem finanšu līdzekļiem piedalīties komercsabiedrību darbībā ārpus ostas teritorijas.”

Ventspils brīvostas likuma 4. panta pirmā daļa: “Valsts un pašvaldības zemi Brīvostas teritorijā nedrīkst pārdot, dāvināt vai citādi atsavināt, izņemot Ostu likumā noteiktos gadījumus vai ieguldīšanu Brīvostas pārvaldīšanai izveidotās kapitālsabiedrības pamatkapitālā.”

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

- Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pants: “Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika.”
- Satversmes 101. panta otrās daļas pirmais teikums: “Pašvaldības ievēlē pilntiesīgi Latvijas pilsoņi un Eiropas Savienības pilsoņi, kas pastāvīgi uzturas Latvijā.”

PIETEIKUMA IESNIEDZĒJU APSVĒRUMI

Pieteikuma iesniedzējas uzskata, ka ar apstrīdētajām normām esot pārkāpts pašvaldību autonomijas princips, ierobežotas pašvaldības tiesības un pienākumi, kā arī pašvaldības patstāvība autonomo funkciju īstenošanā. Tāpat esot pārkāpts pašvaldību mantas, kas tiek izmantots vietējo iedzīvotāju vajadzību apmierināšanai, nošķirtības princips. Turklāt neesot ievērots pienākums veikt atbilstošu konsultēšanos ar vietējo varu, kas neatbilstot labas likumdošanas principam. Lemjot par ostu, kurām ir valstiska un vietēja rakstura ietekme, pārvaldību, likumdevējam esot jāpanāk atšķirīgu interešu saskaņošana, radot racionālos un ilgtspējīgas attīstības apsvērumos balstītu līdzsvaru starp valsts un attiecīgās pašvaldības interesēm.

Apstrīdētās normas ierobežojot pašvaldības valdījuma tiesības par tās zemi ostas teritorijā. Tāpat pašvaldības tiesības savu nekustamo īpašumu atsavināt esot ierobežotas. Līdz ar to apstrīdētās normas ierobežojot pašvaldības iespējas pārvaldīt daļu no savas teritorijas. Tādējādi apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā tikšot negatīvi ietekmēta vietējās varas spēja veikt savas funkcijas, lai nodrošinātu vietējo iedzīvotāju vajadzības un intereses.

INSTITŪCIJAS, KAS IZDEVUSI APSTRĪDĒTO AKTU, – SAEIMAS – APSVĒRUMI

Saeima uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam. Ventspils brīvostas pārvalde un Rīgas brīvostas pārvalde kā atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas neesot padotas attiecīgajai pašvaldībai, kā arī neietilpstot attiecīgās pašvaldības institucionālajā sistēmā. Tāpēc Ventspils brīvostas pārvaldes un Rīgas brīvostas pārvaldes īpašumā esošo mantu nevarot uzskatīt par piederošu pašvaldībai. Tāpat Rīgas brīvostas pārvaldes un Ventspils brīvostas pārvaldes funkcijas nav uzskatāmas par tādām, kas ietilptu attiecīgi Rīgas valstspilsētas pašvaldības un Ventspils valstspilsētas pašvaldības kompetencē.

Ar apstrīdētajām normām neesot noteikta vai mainīta Rīgas ostas un Ventspils ostas teritorija. Tāpat nav noregulēts jautājums, kādai šai ostas teritorijai vajadzētu būt. No pašvaldības principa neizrietot tas, kādam vajadzētu būt Rīgas ostas un Ventspils ostas pārvaldības modelim, kā arī iespējamā ostu pārvaldības modeļa izveides kritēriji. Arī tas, vai ostas pārvaldes valdījumā ir jāatrodas valsts un pašvaldības zemei un akvatorijai un pēc kādiem noteikumiem valsts un pašvaldība drīkst atsavināt tai piederošo nekustamo īpašumu ostas teritorijā, esot lietderības jautājums. Tāpat no

pašvaldības principa neizrietot prasība regulēt, kā no ostas darbības iegūtā peļņa būtu izmantojama.

PIEAICINĀTĀS PERSONAS

Personas vai to pārstāvji, kas savu viedokli snieguši rakstveidā: Satiksmes ministrija, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, Ventspils valstspilsētas pašvaldība biedrība, „Latvijas Pašvaldību savienība”, biedrība „Latvijas Lielo pilsētu asociācija”, *Dr.iur.* Artis Stucka *Dr.iur.* Edvīns Danovskis, *Dr.iur.* Aivars Lošmanis, *Dr. sc. admin.* Lilita Seimuškāne, *Dr.phys., Dr.oec.* Māris Pūķis un *Mg.iur.* Anita Kovaļevska.

Uz tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos aicinātās personas vai to pārstāvji: Satiksmes ministrija, Rīgas valstspilsētas pašvaldība, biedrība, „Latvijas Pašvaldību savienība”, biedrība „Latvijas Lielo pilsētu asociācija” *Dr.iur.* Edvīns Danovskis un *Mg.iur.* Anita Kovaļevska.

TIESAS PROCESS

Lietas Nr. 2022-17-01 izskatīšana tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos tiks uzsākta 2023. gada 13. septembrī. Tiesas sēde notiks klātienē.

Interesenti tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos varēs vērot tiešraidē Satversmes tiesas mājaslapās un tiesas YouTube kontā. Informācija būs pieejama arī Satversmes tiesas twitter kontā @Satv_tiesa.

Tiesas sēdes laikā lietas dalībnieki izklāsta lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu, tiek uzklautas pieaicinātās personas, tad seko tiesas debates un replikas. Tiesas sēde beidzas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja paziņojumu par to, kad tiks pasludināts spriedums. Nolēmumu pieņem ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes.

Par nolēmuma pasludināšanas dienu un laiku tiks izsūtīta preses relīze un informācija tiks publicēta Satversmes tiesas mājaslapā sadaļā “Jaunumi”, kā arī sadaļā “Lietas” pie šīs lietas numura.